

Коряка Валерій Андрійович
студент;

Статівка Наталія Валеріївна
*доктор наук з державного управління,
завідувач кафедри управління персоналом та підприємництва,
Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-439-2-13>

ВИРІШЕННЯ ЖИТЛОВОГО ПИТАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ФАКТОР СТАБІЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ

Збройна агресія РФ спричинила небачені, з часів другої світової війни, хвилі міграції. За різними оцінками, за межі України виїхало 6–8 млн. громадян, ще 4,7 млн. – є внутрішньо переміщеними особами [1]. Станом на липень 2024 р. в Україні, на підконтрольній владі територіях, залишилось 31,1 млн. мешканців. Тобто за кордоном знаходиться до 20-30% населення України [2]. Внутрішньо переміщені особи становлять близько 15% населення країни [3]. Гостро стоїть питання стабілізації міграційної рухливості населення.

Опитування проведене серед внутрішньо переміщених осіб показало, що 56% ВПО змінювали вдруге місце проживання через складнощі із пошуком роботи і 26% планують виїхати за кордон [4]. Тож звернення уваги на потреби ВПО – є запорукою збереження людського капіталу країни.

Науковці говорять, що чим тривалішою буде війна, чим більш зруйновано буде інфраструктуру, тим менше шансів на повернення громадян, що виїхали за кордон. Інтеграційні програми Європейських країн, мовні курси, допомога із житлом, навчання дітей та підлітків, вищий рівень життя та оплати праці приваблюють тих, хто виїхав. І сподіватися, що ці люди повернуться, можна лише розраховуючи на емоційний стан і психоемоційну тугу за родиною, культурою, Батьківщиною.

На сьогодні найбільш гострими проблемами ВПО є житло і пошук роботи.

Розглянемо, що сьогодні уряд пропонує в якості вирішення житлової проблеми внутрішньо переміщених осіб.

В Україні діють програма «Оселя та KfW для ВПО. Порівняння їх умов наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняння умов програм «Оселя та KfW для ВПО

Параметри	«Оселя	KfW
Хто може приймати участь (учасники)	військовослужбовці за контрактом; медичні працівники та педагогічні працівники, науково-педагогічні працівники закладів освіти державної комунальної форми власності	ВПО
Додаткові умови для учасників	приймати участь можуть громадяни України не старше 60 років не менше 18, які є платоспроможними, не мають власного житла зовсім або воно: менше за встановлені нормативи або розташовані в районі бойових дій або на тимчасово окупованих територіях	для відбору отримувачів кредиту застосовується рандомний принцип, який забезпечує прозорі і абсолютно рівні умови для всіх зареєстрованих у програмі претендентів. Проводить відбір за допомогою сертифікованої комп'ютерної програми. Відбори транслюються у прямому ефірі, записи доступні на YouTube-каналі Фонду
Перший внесок	20	6
Відсоток річних, %	3	3
Термін кредитування, років	20	30
Додаткові платежі	Комісія за надання кредиту (разово), збір до Пенсійного фонду України (разово), страхування нерухомого майна (щорічно), послуга оцінювача (разова), послуга нотаріусу (разова)	-
Скористалися	8817 осіб на суму 13,6 млрд грн	703 родини на 1 млрд грн

Навесні 2024 р. уряд відзвітував, що програмою «Оселя скористалися 8 817 українців, які взяли кредити на суму 13,6 млрд. грн., з них 60% кредитів взяли військовослужбовці та силовики; найбільше іпотечних кредитів взяли мешканці Київської області.

Програма KfW діє для забезпечення ВПО пільговими іпотечними кредитами і є грантовою програмою між Кабінетом міністрів України та урядом Федеративної Республіки Німеччини про фінансове співробітництво від 2016 р. (Франкфурт-на-Майні. Здійснюється через Банк KfW. Цією програмою передбачається вирішення житлових питань внутрішньо переміщених осіб. Фінансування відбувається в межах коштів грантової програми. Дана грантова програма є більш вигідною для внутрішніх переселенців, бо коштує менше, має значно менший розмір першого внеску та довший період повернення.

Житлове питання ВПО вирішується також через:

– заселення в житло для тимчасового проживання ВПО [5]. ВПО та членам їхніх сімей безоплатно надається житлове приміщення (в розмірі не менше 6 кв.м. на одну особу) з фонду за місцем фактичного проживання; запроваджена система оцінки претендентів на житло за певними критеріями (кількість дітей, вагітні жінки, особи, що втратили працездатність тощо);

– запровадження відшкодування орендодавцям вартості комунальних послуг за безкоштовне розміщення ВПО. З жовтня 2022 р. по березень 2023 р. сума відшкодувань становила 30 грн на один людино-день; у 2024 р. сума компенсацій зменшена до 14,77 грн. За весь період дії програми відшкодовано на суму 21,7 млн грн і з 01.09.2024 р. програма не припинена через брак фінансування.

Крім того, питання забезпечення ВПО житом було предметом дискусії засідання секції Асоціації міст з розвитку деокупованих та тимчасово окупованих територіях у травні 2024 р. На засіданні визначено основні проблеми внутрішньо переміщених осіб – житло і робочі місця. Також озвучені аспекти вирішення житлового питання ВПО, серед яких:

- інвентаризація комунального державного майна, яка може бути використана для внутрішньо переміщених осіб (організація тимчасових притулків та соціальних гуртожитків);
- соціальна оренда та будівництва нового житла в рамках державно-приватного партнерства;
- надання субсидій на оренду житла як компенсація орендодавцю вартості оренди зданого ВПО (вже є відповідний закон [6]);
- зменшення відсотку першого внеску до 6% за програмою е-Оселя;
- надати можливість родичам ВПО придбати житло у кредит для ВПО [7].

На нашу думку, серед наведених варіантів вирішення проблем із житлом для ВПО, найбільш привабливими є надання субсидій ВПО для оренди житла, доступне соціальне житло із житлового фонду міст та громад; спрощення і здешевлення іпотечних кредитів для ВПО до умов програми KfW.

Науковці зазначають, що країни Західної Європи витрачають на програми соціального житла від 0,1–1,4% ВВП країни [8].

Тому є розуміння, що всі програми (пільгового кредитування, субсидіювання, надання і утримання соціального житла і притулків) є витратами держави (та/або місцевих органів влади). А фінансова спроможність органів влади залежить від сплати податків і зборів населенням та підприємствами. Тому, попри війну і після її завершення, акцент потрібно робити на створення умов для розвитку бізнесу, підвищені інвестиційної привабливості країни, залучати кошти на міжнародних партнерів на відновлення країни на умовах підзвітності і прозорості. І головне, витрачати потім ці кошти на першочергові потреби найбільш вразливих верств населення.

Список використаної літератури:

1. Понад 6 мільйонів біженців: в яких країнах Європи найбільше українців. Волинські новини. 2024. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/ponad-6-milyoniv-bizhentsiv-v-iakykh-krayinakh-yevropy-naybilshe-ukrayintsiv/> (дата звернення: 18.11.2024).

2. Гулійчук Д. Демографи підраховали, скільки українців перебувають за кордоном. ТСН. 2023. URL: <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/306744/298123> (дата звернення: 18.11.2024).

3. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 р. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2024 р. № 922-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80> (дата звернення: 18.11.2024).

4. Ливч Д. Сотні тисяч робочих рук: як інтегрувати внутрішньо переміщених осіб у ринок праці для подолання кадрового голоду. URL: <https://rubryka.com/blog/integruvaty-vpo-u-rynok-pratsi/> (дата звернення: 18.11.2024).

5. Роз'яснення щодо порядку та черговості заселення в житло для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб. Омбудсман України. 2022. URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/rozyasnennya-shchodo-poryadku-ta-chergovosti-zaselennya-v-zhitlo-dlya-tymchasovogo-prozhivannya-vnutrishno-peremishchenih-osib (дата звернення: 18.11.2024).

6. Про реалізацію експериментального проекту щодо надання субсидії на оплату вартості або частини вартості найму (оренди) житлового приміщення та компенсації частини податку на доходи фізичних осіб та військово збору. Постанова КМУ від 25.10.2024 р. № 1225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1225-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.11.2024).

7. Забезпечення житлом ВПО: виклики та можливості для вирішення проблем. URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/zabezpechennya-zhytloom-vpo-vyklyky-ta-mozhlyvosti-dlya-vyrishennya-problem> (дата звернення: 18.11.2024).

8. Гиря М.В. Механізм надання житла внутрішньо переміщеним особам. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки*. 2023. С. 156–156.